TIESAS SPRIEDUMS (devītā palāta)

2024. gada 21. martā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju tiesību aizsardzība – Patēriņa kredīta līgumi – Direktīva 2008/48/EK – 3. panta g) punkts, 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts un 23. pants – Kredīta kopējās izmaksas patērētājam – Atbilstošo izmaksu nenorādīšana – Sankcijas – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 3. panta 1. punkts, 4. panta 2. punkts, 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts – Direktīvas 93/13/EEK pielikuma 1. punkta o) apakšpunkts – Kredītlīguma papildpakalpojumi – Noteikumi, ar ko patērētājam, kurš iegādājas šos pakalpojumus, tiek piešķirta prioritāte viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēja atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu

Lietā C-714/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija) iesniegusi ar 2022. gada 21. novembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 22. novembrī, tiesvedībā

S.R.G.

pret

Profi Credit Bulgaria EOOD,

TIESA (devītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*] (referente), tiesneši S. Rodins [*S. Rodin*] un L. S. Rosi [*L. S. Rossi*],

ģenerāladvokāts: Ž. Rišārs Delatūrs [*J. Richard de la Tour*],

sekretāre R. Stefanova-Kamiševa [*R. Stefanova-Kamisheva*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 15. novembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *Profi Credit Bulgaria EOOD* vārdā – *H. Hinov*, *V. Voynova*, *advokati*, un *K. Vonidova-Milcheva*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *N. Nikolova*, I. Rubene un *N. Ruiz García*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3. panta 1. punktu, 4. panta 1. un 2. punktu, 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu, un Direktīvas 93/13 pielikuma 1. panta o) apakšpunktu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.) 3. panta g) punktu, 10. panta 2. punkta 2. punkta g) apakšpunktu un 23. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *S.R.G.*, kuras domicils ir Bulgārijā, un saskaņā ar Bulgārijas tiesībām dibināto kredītiestādi *Profi Credit Bulgaria EOOD* par kredītlīguma spēkā neesamību un no tā izrietošajām sekām attiecībā uz to summu atmaksu, kas atbilstoši līgumam samaksātas kā procenti un maksājumi.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 93/13

3 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. pantu:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot t[ā] saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

Tas, ka par zināmu noteikumu aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz šī panta piemērošanu pārējam līgumam, ja vispārējais līguma novērtējums norāda, ka tas tomēr ir iepriekš noformulēts standartlīgums.

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

4 Šīs direktīvas 4. pantā ir paredzēts:

"1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

5 Minētās direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

6 Šīs pašas direktīvas 7. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

7 Direktīvas 93/13 pielikuma nosaukums ir "3. panta 3. punktā minētie noteikumi". Šī pielikuma 1. punkta o) punkts ir formulēts šādi:

"1. "Noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir šādas:

[..]

o) piespiest patērētāju izpildīt visus tā pienākumus, ja pārdevējs vai piegādātājs neizpilda savējos".

Direktīva 2008/48

8 Direktīvas 2008/48 19., 20., 43. un 47. apsvērumā ir noteikts:

"(19) Lai patērētāji varētu pieņemt lēmumu, zinot visus faktus, viņiem pirms kredītlīguma noslēgšanas būtu jāsaņem atbilstīga informācija par kredīta nosacījumiem un izmaksām, kā arī par viņu saistībām, kuru patērētāji var paņemt līdzi un apsvērt. Lai nodrošinātu pēc iespējas pilnīgu piedāvājumu pārredzamību un salīdzināmību, šādai informācijai jo īpaši būtu jāietver gada procentu likme [(GPL)], ko piemēro kredītam un kas visā Kopienā noteikta vienādā veidā. [..]

(20) Kredīta kopējās izmaksās patērētājam būtu jāietver visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi, kredītu starpnieku izmaksas un citi maksājumi, kas patērētājam jāveic saistībā ar kredītlīgumu, izņemot notāru izmaksas. [..]

[..]

(43) Lai veicinātu iekšējā tirgus izveidi un darbību un nodrošinātu augstu patērētāju aizsardzības līmeni visā Kopienā, vajadzīgs nodrošināt informācijas salīdzināmību saistībā ar [GPL] visā Kopienā. [..] Tādēļ šajā direktīvā būtu skaidri un vispusīgi jānosaka kredīta kopējās izmaksas patērētājam.

[..]

(47) Dalībvalstīm būtu jāpieņem noteikumi par sankcijām, kas piemērojamas par to valsts noteikumu, kas pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un jānodrošina to īstenošana. Kaut gan sankciju izvēle paliek dalībvalstu ziņā, paredzētajām sankcijām vajadzētu būt efektīvām, samērīgām un preventīvām."

9 Šīs direktīvas 3. pantā "Definīcijas" ir noteikts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

[..]

g) "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi, izņemot notāra izmaksas; iekļauj arī izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, jo īpaši apdrošināšanas prēmijas, ja turklāt pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem;

[..]

i) "[GPL]" ir kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kas ir izteiktas ikgadējos procentos no kredīta kopsummas, attiecīgajā gadījumā iekļaujot izmaksas atbilstīgi 19. panta 2. punktam;

[..]."

10 Minētās direktīvas 10. panta "Kredītlīgumos iekļaujamā informācija" 2. punktā ir noteikts:

"Kredītlīgumā skaidri un lakoniski norāda:

[..]

g) [GPL] un kopējo patērētāja maksājamo summu, kas aprēķināta kredītlīguma noslēgšanas brīdī; min visus pieņēmumus, kas izmantoti minētās likmes aprēķinam;

[..]."

11 Šīs pašas direktīvas 19. panta "[GPL] aprēķināšana" 2. punktā ir noteikts:

"Lai aprēķinātu [GPL], nosaka kredīta kopējās izmaksas patērētājam, izņemot jebkuras kredīta kopējās izmaksas, kas patērētājam jāmaksā par jebkuru kredītlīgumā noteikto saistību neizpildi, kas paredzētas kredītlīgumā, un maksas, kas nav pirkuma cena, kura viņam jāmaksā, iegādājoties preces vai pakalpojumus, ja darījums veikts skaidrā naudā vai uz kredīta.

Konta, kurā tiek reģistrētas gan maksājumu operācijas, gan kredīta izmaksas operācijas, uzturēšanas izmaksas, izmaksas par norēķinu līdzekli, kas izmantots gan maksājumu operācijām, gan kredīta izmaksai, un citas izmaksas, kas saistītas ar maksājumu operācijām, iekļauj kredīta kopējās izmaksās patērētājam, ja konta atvēršana nav fakultatīva, un konta izmaksas ir skaidri un atsevišķi norādītas kredītlīgumā vai jebkurā citā ar patērētāju noslēgtā līgumā."

12 Direktīvas 2008/48 22. panta "Saskaņošana un šīs direktīvas obligāta piemērošana" 1. punkts ir formulēts šādi:

"[..]

3. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka noteikumus, ko tās pieņem, īstenojot šo direktīvu, nevar apiet, izmantojot veidu, kā līgumi formulēti, jo īpaši kredītu izņemšanu vai kredītlīgumus, uz ko attiecas šīs direktīvas darbības joma, integrējot kredītlīgumos, kuru būtība vai mērķis ļautu izvairīties no tās piemērošanas.

4. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka patērētāji nezaudē šīs direktīvas piešķirto aizsardzību tādēļ, ka par kredītlīgumiem piemērojamiem tiesību aktiem ir izvēlēti trešās valsts tiesību akti, ja kredītlīgumam ir cieša saistība ar vienas vai vairāku dalībvalstu teritorijām."

13 Šīs direktīvas 23. pantā "Sankcijas" ir paredzēts:

"Dalībvalstis pieņem noteikumus par sankcijām, kas piemērojamas par valsts noteikumu, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, pārkāpumiem, un veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu sankciju īstenošanu. Paredzētajām sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām."

Bulgārijas tiesību akti

Zakon za zadalzhenyata i dogovorite

14 *Zakon za zadalzheniyata i dogovorite* (Likums par saistībām un līgumiem, 1950. gada 22. novembra *DV* Nr. 275) 26. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Līgumi, kas neatbilst likuma prasībām vai ar kuriem likumi ir apieti, kā arī līgumi, kas ir pretrunā vispārpieņemtiem morāles principiem, tostarp līgumi par gaidāmu mantojumu, nav spēkā."

ZPK

15 *Zakon za potrebitelskia kredit* (Patēriņa kredītlīgumu likums, 2010. gada 5. marta *DV* Nr. 18; turpmāk tekstā – "*ZPK*") 10.a pantā ir paredzēts:

"(1) Kreditors var iekasēt no patērētāja maksājumus un komisijas naudu par papildu pakalpojumiem, kas saistīti ar patēriņa kredītlīgumu.

(2) Kreditors nedrīkst pieprasīt maksājumus vai komisijas naudu par darbībām, kas saistītas ar kredīta izmaksāšanu vai pārvaldību.

(3) Maksājumus un/vai komisijas naudu par vienu un to pašu darbību kreditors drīkst pieprasīt tikai vienreiz.

(4) Patēriņa kredītlīgumā skaidri un precīzi jānosaka maksājumu un/vai komisijas naudas veids un apmērs, kā arī darbība, par kuru tās tiek iekasētas.

16 Atbilstoši *ZPK* 11. pantam:

"(1) Patēriņa kredītlīgums ir sagatavots saprotamā valodā, un tajā ietver:

[..]

10. [GPL] un kopējo patērētāja maksājamo summu, kas aprēķināta kredītlīguma noslēgšanas brīdī; min visus pieņēmumus, kas izmantoti minētās likmes aprēķinam, kā noteikts 1. pielikumā;

[..]."

17 *ZPK* 19. pants ir formulēts šādi:

"(1) Kredīta [GPL] ir kredīta pašreizējo un nākotnes izmaksu summa patērētājam (procenti, citas tiešās vai netiešās izmaksas, jebkāda veida komisijas nauda vai atlīdzība, [..]), kas izteikta ikgadējos procentos no kredīta kopsummas.

(2) Kredīta [GPL] aprēķina pēc formulas [..].

(3) Kredīta [GPL] aprēķinā neiekļauj šādus maksājumus:

1. tos, ko patērētājs maksā, ja netiek izpildītas no patēriņa kredītlīguma izrietošas saistības;

2. izmaksas, kas nav preces vai pakalpojuma pirkuma cena, kas tam jāmaksā, iegādājoties preci vai pakalpojumu, neatkarīgi no tā, vai tas tiek veikts skaidrā naudā vai uz kredīta pamata;

3. konta, kas saistīts ar patēriņa kredītlīgumu, uzturēšanas izmaksas, maksājumus [..], kas skaidri un atsevišķi norādīti kredītlīgumā vai jebkurā citā ar patērētāju noslēgtā līgumā.

(4) [..] [GPL] nedrīkst būt lielāka par pieckāršu likumisko nokavējuma procentu likmi [Bulgārijas levās (BGN)] vai citā valūtā, kas noteikta ar Bulgārijas Republikas Ministru padomes lēmumu.

(5) [..] Līguma noteikumi, kas pārsniedz 4. punktā noteiktās izmaksas, nav spēkā.

(6) [..] Ja veikti maksājumi atbilstoši līgumiem, kuri ietver saskaņā ar 5. punktu par spēkā neesošiem atzītus noteikumus, summas, kas samaksātas, pārsniedzot 4. punktā noteikto slieksni, tiek ieskaitītas turpmākajos kredīta maksājumos."

18 *ZPK* 21. pantā ir paredzēts:

"(1) Nav spēkā neviens patēriņa kredītlīguma noteikums, kura mērķis vai rezultāts ir šā likuma prasību apiešana.

(2) Nav spēkā neviens noteikums patēriņa kredītlīgumā ar fiksētu procentu likmi, kurā paredzēta atlīdzība kreditoram, kas ir lielāka par 32. panta 4. punktā minēto."

19 *ZPK* 22. pantā ir noteikts:

"[..] "Patēriņa kredītlīgums nav spēkā, ja nav izpildītas 10. panta 1. punktā, 11. panta 1. punkta 7.–12. un 20. apakšpunktā un 2. punktā, kā arī 12. panta 1. punkta 7.–9. apakšpunktā noteiktās prasības."

20 *ZPK* 23. pantā ir paredzēts:

"Ja patēriņa kredītlīgums ir atzīts par spēkā neesošu, patērētājam ir jāmaksā tikai aizdevuma neto vērtība (pamatsumma); viņam nav jāmaksā nedz procenti, nedz citas kredīta izmaksas."

21 Saskaņā ar *ZPK* papildnoteikumu 1. panta 1. punktu:

"Šajā likumā:

"kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir visas kredīta izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodevas, atlīdzība kredīta starpniekiem un visi citi maksājumi, kas tieši saistīti ar patēriņa kredītlīgumu un kas patērētājam ir jāmaksā un kas ir kredīta devējam zināmi, tostarp izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, jo īpaši apdrošināšanas prēmijas, ja turklāt pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem. Patēriņa kredīta kopējās izmaksās neietilpst notāra izmaksas."

GPK

22 *Grazhdanski protsesualen kodeks* (Civilprocesa kodekss, 2007. gada 20. jūlija *DV* Nr. 59; turpmāk tekstā – "*GPK*") 7. panta 3. punktā ir noteikts:

"[..] Tiesa pēc savas ierosmes pārbauda, vai patērētāju līgumā ir negodīgi noteikumi. Tā sniedz pusēm iespēju iesniegt apsvērumus par šiem jautājumiem.

23 Saskaņā ar *GPK* 78. pantu:

"(1) Prasītāja samaksātās nodevas, tiesvedības izdevumus un advokāta honorārus, ja prasītājam tāds bijis, atbildētājs sedz proporcionāli prasījuma apmierināšanai.

(2) Ja atbildētāja rīcība nav tiesvedības ierosināšanas iemesls un tas atzīst prasības pamatotību, tiesāšanās izdevumi tiek piespriesti prasītājam.

(3) Arī atbildētājam ir tiesības prasīt atlīdzināt viņam radušos tiesāšanās izdevumus proporcionāli prasības daļai, kas ir tikusi noraidīta.

(4) Atbildētājam ir tiesības arī uz tiesāšanās izdevumiem, ja lieta tiek izbeigta.

[..]"

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

24 2019. gada 10. oktobrī pamatlietas puses noslēdza patēriņa kredītlīgumu par aizdevumu 5000 BGN (aptuveni 2500 EUR) uz 36 mēnešiem, kam piemērota gada procentu likme 41 % un GPL 49,02 %. Saskaņā ar šo līgumu kopējā atmaksājamā summa bija 8765,02 BGN (aptuveni 4400 EUR).

25 Minētajā līgumā bija paredzēts, ka klientam ir iespēja iegādāties vienu vai vairākus papildpakalpojumus, kuru izmantošanas noteikumi ir detalizēti atspoguļoti šī paša līguma vispārīgajos noteikumos. Tādējādi saskaņā ar šo noteikumu 15. punktu klients varēja izvēlēties neiegādāties papildu pakalpojumu vai iegādāties vienu vai vairākus no tiem. Šo nosacījumu 15.1. punktā "*Fast*" pakalpojums bija raksturots tādējādi, ka klientam, kurš iegādājas šo pakalpojumu, tiek piešķirta prioritāte viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un līdzekļu izmaksāšanā, kas tiek veikta 24 stundu laikā pēc tam, kad kreditors ir saņēmis parakstīto kredītlīgumu. Minēto nosacījumu 15.2. punktā "*Flexi*" pakalpojums bija raksturots tādējādi, ka atbilstošos apstākļos var tikt grozīts sākotnējais atmaksas plāns. Šis pēdējais minētais pakalpojums deva iespēju atlikt ikmēneša maksājumu, tostarp darba nespējas, darba līguma izbeigšanas, atvaļinājuma bez darba samaksas saglabāšanas, īpašuma zuduma vai sabojāšanas gadījumā, kas noticis katastrofas vai personas, kas piedalās mājsaimniecības ienākumu gūšanā, nāves gadījumā. Saskaņā ar šo pašu nosacījumu 15.2.2.1. punktu, lai varētu saņemt "*Flexi*" pakalpojumu, bija jāparaksta līguma papildinājums.

26 *S.R.G.* izvēlējās iegādāties "*Fast*" un "*Flexi*" papildpakalpojumus attiecīgi par cenu 1250 BGN (aptuveni 625 EUR) un 2500 BGN (aptuveni 1250 EUR). Tā kā šīs summas bija iekļautas atmaksas plānā kā attiecīgā kredītlīguma sastāvdaļas, tās palielināja par šo līgumu atmaksājamo kopējo summu līdz 12 515,02 BGN (aptuveni 6257 EUR).

27 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietā nav strīda par to, ka šie papildpakalpojumi attiecīgā kredītlīguma noslēgšanas brīdī tika brīvi pieprasīti, un netiek apgalvots, ka *S.R.G.* būtu tikusi maldināta attiecībā uz šī līguma raksturu un ka *Profi Credit Bulgaria* nebūtu piekritusi kredīta piešķiršanai, ja minētie pakalpojumi nebūtu iegādāti.

28 *S.R.G.* vērsās iesniedzējtiesā ar prasību par negatīva fakta konstatēšanu, lūdzot atzīt, ka tai nav jāmaksā *Profi Credit Bulgaria* kopējā summa 7515,02 BGN (aptuveni 3775 EUR), no kuras 3765,02 BGN (aptuveni 1900 EUR) atbilst līgumisko procentu kopsummai, tostarp gada procentu likmei un GPL par visu attiecīgā kredītlīguma darbības laiku, un 3750 BGN (aptuveni 1875 EUR) – visām summām, kas maksājamas par "*Fast*" un "*Flexi*" papildpakalpojumiem.

29 *S.R.G.* uzskata, ka līguma noteikumi, kas paredz pienākumu maksāt šos procentus un par šiem pakalpojumiem, nav spēkā, jo tie ir pretrunā vispārpieņemtiem morāles principiem. Pirmkārt, prasītāja pamatlietā apgalvo, ka minētie pakalpojumi, par kuriem kā atlīdzība tiek prasīta summa, kas pārsniedz pusi no aizdotās summas, faktiski ietilpst kredīta pārvaldības darbībās. Saskaņā ar *ZPK* 10.a panta 2. punktu aizdevējs par šo darbību nevarot pieprasīt maksājumus un komisijas naudu. Otrkārt, tā apgalvo, ka šo pašu pakalpojumu cena esot bijusi jāiekļauj GPL, jo tā atbilst izmaksām, kas ietvertas kredītlīgumā un attiecīgajā atmaksas plānā. Tomēr aizdevējs apzināti neesot iekļāvis šo cenu GPL, lai apietu *ZPK* 19. panta 4. punktu, saskaņā ar kuru GPL nevar pārsniegt pieckāršu likumisko nokavējuma procentu likmi BGN vai ārvalstu valūtā.

30 Savukārt *Profi Credit Bulgaria* apgalvo, ka *S.R.G.* izvēlējās iegādāties "*Fast*" un "*Flexi*" pakalpojumus, zinot informāciju, ko tā *S.R.G.* bija sniegusi pirms attiecīgā kredītlīguma noslēgšanas, un ka *S.R.G.* esot izmantojusi šos pakalpojumus. Attiecībā uz procentu likmēm un GPL aprēķināšanu atbildētāja pamatlietā norāda, ka šajā kredītlīgumā bija noteikts, ka šis aprēķins tiek veikts, pamatojoties uz procentu un citu izmaksu sākotnējām summām, un ka tas ir piemērojams līdz minētā līguma termiņa beigām.

31 Šādā kontekstā iesniedzējtiesa šaubās, pirmām kārtām, par Direktīvas 2008/48 interpretāciju, it īpaši par GPL noteikšanu, par sekām, kādas ir šīs likmes nepareizai norādīšanai kredītlīgumā, kā arī par sankcijas, kas Bulgārijas tiesiskajā regulējumā paredzēta par minētās likmes nepareizu norādīšanu, samērīgumu.

32 Šajā ziņā minēta tiesa apgalvo, ka saskaņā ar *ZPK* 22. pantu, lasot to kopsakarā ar *ZPK* 11. panta 1. punkta 10. apakšpunktu un 23. pantu, patēriņa kredītlīgums, kurā nav norādīta GPL, nav spēkā, jo patērētājam ir jāmaksā tikai aizdevuma neto vērtība bez procentiem vai maksājumiem. Tāpēc iesniedzējtiesai rodas jautājums, vai šajā gadījumā nolīgtā atlīdzība par "*Fast*" un "*Flexi*" papildpakalpojumiem ir izmaksas, kas bija jāiekļauj GPL aprēķina formulā atbilstoši Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktam, un vai šīs likmes neprecīza norādīšana attiecīgajā kredītlīgumā var tikt pielīdzināta minētās likmes nenorādīšanai. Turklāt tā šaubās par tāda valsts tiesiskā regulējuma samērīgumu šīs direktīvas izpratnē, kurā par spēkā neesošu ir atzīts līgums, kurā ir norādīta kļūdaina GPL un tādējādi aizdevējam tiek atņemtas tiesības uz šajā līgumā paredzētajiem procentiem un maksājumiem.

33 Otrām kārtām, atsaucoties uz savu pienākumu pārbaudīt patērētāju līgumu noteikumu negodīgumu, iesniedzējtiesa jautā par Direktīvas 93/13 interpretāciju, it īpaši par to, vai kredītlīguma noteikumi par tādiem papildpakalpojumiem kā tās izskatāmajā lietā attiecas uz šī kredītlīguma galveno priekšmetu un, attiecīgā gadījumā, vai tie ir negodīgi.

34 Trešām kārtām un visbeidzot, iesniedzējtiesa, ņemot vērā Direktīvu 93/13, kā Tiesa to ir interpretējusi 2020. gada 16. jūlija spriedumā *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578), vēl arī šaubās par tiesāšanās izdevumu sadali, it īpaši par to, vai iespējamais *S.R.G.* pienākums segt daļu no tiesāšanās izdevumiem, ja prasība tiktu daļēji apmierināta, būtu pretrunā šīs direktīvas 6. panta 1. punktam un 7. panta 1. punktam.

35 Šādos apstākļos *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas [2008/48] 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka papildu pakalpojumu izmaksas, par kurām puses ir vienojušās saistībā ar patēriņa kredītlīgumu, kā, piemēram, maksa par iespēju atlikt un samazināt maksājumu, ir uzskatāmas par daļu no kredīta [GPL]?

2) Vai Direktīvas [2008/48] 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kredītlīgumā starp komersantu un patērētāju kā kredītņēmēju nepareizi minēta [GPL] ir jāuzskata par kredītlīgumā nenorādītu [GPL] un valsts tiesai ir jāpiemēro tiesiskās sekas, kas paredzētas valsts tiesību aktos par [GPL] nenorādīšanu patēriņa kredītlīgumā?

3) Vai Direktīvas [2008/48] 22. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesību aktos paredzētā sankcija, saskaņā ar kuru patēriņa kredītlīgums tiek atzīts par spēkā neesošu, kā rezultātā ir jāatmaksā vienīgi piešķirtā kredīta pamatsumma, ir samērīga tad, ja patēriņa kredītlīgumā nav precīzi minēta [GPL]?

4) Vai Direktīvas [93/13] 4. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka maksājumi par papildu pakalpojumu paketi, kas paredzēti patēriņa kredītlīgumam pievienotā atsevišķi no pamatlīguma noslēgtā papildu līgumā, ir uzskatāmi par daļu no līguma galvenā priekšmeta un tādējādi tie nevar tikt pakļauti negodīguma novērtējumam?

5) Vai Direktīvas [93/13] 3. panta 1. punkts, lasot to kopā ar direktīvas pielikuma 1. punkta o) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka papildu pakalpojumu līguma noteikums, kas attiecas uz patēriņa kredītu, ir negodīgs, ja ar to patērētājam tiek piešķirta abstrakta iespēja atlikt un pārplānot maksājumus, par ko viņam ir jāmaksā, pat ja viņš šo iespēju neizmanto?

6) Vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru ir iespējams daļu no tiesāšanās izdevumiem likt segt patērētājam šādos gadījumos: [pirmkārt] ja pieteikums atzīt, ka konstatētā noteikuma negodīguma dēļ summas nav jāmaksā, tiek apmierināts daļēji [..], [otrkārt] ja patērētāja tiesību īstenošana, nosakot prasījuma apmēru, ir praktiski neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta un [treškārt] visos gadījumos, kad pastāv negodīgs noteikums, tostarp gadījumos, kad negodīga noteikuma esamība tieši neietekmē kreditora prasījuma apmēru ne pilnībā, ne daļēji, vai ja noteikums nav tieši saistīts ar lietas priekšmetu?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

36 Vispirms jānorāda – lai gan pirmā jautājuma formulējumā iesniedzējtiesa ir minējusi tikai pakalpojumu, kas ir patēriņa kredītlīguma papildpakalpojums, kurš ļauj atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt to apmēru, tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka šajā jautājumā izvirzītā problemātika attiecas uz diviem papildpakalpojumiem pamatlietā, kas minēti šī sprieduma 25. punktā.

37 Tāpēc, lai iesniedzējtiesai sniegtu lietderīgu un pilnīgu atbildi, ir jāuzskata, ka minētais jautājums attiecas uz abiem papildpakalpojumiem un ka ar to minētā tiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka izmaksas saistībā ar patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, kuri patērētājam, kurš šos pakalpojumus iegādājas, piešķir prioritāti viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēju atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, ietilpst jēdzienā "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" šīs tiesību normas izpratnē un līdz ar to jēdzienā "GPL" šī 3. panta i) punkta izpratnē.

38 Saskaņā ar Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktu jēdziens "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi, izņemot notāra izmaksas. Atbilstoši šai tiesību normai iekļauj arī izmaksas, kas saistītas ar papildu pakalpojumiem saistībā ar kredītlīgumu, ja pakalpojumu līguma noslēgšana ir obligāts priekšnoteikums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem.

39 Atbilstoši Direktīvas 2008/48 3. panta i) punktam GPL ir kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kas ir izteiktas ikgadējos procentos no kredīta kopsummas, attiecīgajā gadījumā iekļaujot maksājumus atbilstīgi šīs pašas direktīvas 19. panta 2. punktam.

40 Lai nodrošinātu augstu patērētāju aizsardzību, Savienības likumdevējs ir noteicis plašu jēdziena "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" definīciju (spriedums, 2020. gada 16. jūlijs, *Soho Group*, C-686/19, EU:C:2020:582, 31. punkts un tajā minētā judikatūra), kas nozīmē visas izmaksas, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un ir kreditoram zināmas (spriedums, 2016. gada 21. aprīlis, *Radlinger* un *Radlingerová*, C-377/14, EU:C:2016:283, 84. punkts).

41 Lai garantētu šo aizsardzību, Direktīvas 2008/48 22. panta 3. punktā dalībvalstīm ir uzlikts pienākums nodrošināt, ka noteikumus, ko tās pieņem, īstenojot šo direktīvu, nevar apiet, izmantojot veidu, kā līgumi formulēti (spriedums, 2019. gada 11. septembris, *Lexitor*, C-383/18, EU:C:2019:702, 30. punkts).

42 No iepriekš minētā izriet, ka, lai atbildētu uz pirmo jautājumu, ir jāpārbauda, pirmkārt, vai attiecīgo papildpakalpojumu iegāde ir nosacījums, vai nu lai vispār saņemtu kredītu, vai obligāts priekšnoteikums, lai to saņemtu ar izsludinātajiem noteikumiem un nosacījumiem, un, otrkārt, vai runa patiešām ir par pamatlietā aplūkotā kredītlīguma papildpakalpojumiem, nevis par mehānismu, kura mērķis ir slēpt šī kredīta faktiskās izmaksas, kā to būtībā apgalvo *S.R.G.*

43 Šajā ziņā vispirms ir jāprecizē, ka tikai iesniedzējtiesai ir jāveic šāda pārbaude, ņemot vērā visu tās rīcībā esošo informāciju. Veicot šo pārbaudi, minētā tiesa nevar balstīties tikai uz apstākli, ka pamatlietā aplūkotie papildpakalpojumi tika brīvi pieprasīti kredītlīguma noslēgšanas brīdī vai, kā tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai norādīja *Profi Credit Bulgaria*, ka summas, kas jāmaksā saskaņā ar šo līgumu, un ar šiem pakalpojumiem saistītās izmaksas sākotnējā atmaksas plānā bija norādītas atsevišķi.

44 Iesniedzējtiesai ir arī jāatsaucas uz visiem pamatlietā aplūkotā līguma noteikumiem un tā vispārīgajiem nosacījumiem, kā arī uz juridisko kontekstu un faktiskajiem apstākļiem, kuros līgums iekļaujas, lai noteiktu, vai līguma noslēgšana bija pakārtota nosacījumam par attiecīgo papildpakalpojumu iegādi vai kā obligāts priekšnosacījums noteikta līguma noteikumos un tā vispārīgajos nosacījumos vai arī izsludinātajos nosacījumos un vai tāda līgumiska konstrukcija kā pamatlietā patiesībā nebija paredzēta, lai atlīdzību par aizņemto summu daļēji eksternalizētu, izmantojot noteikumus par šiem papildpakalpojumiem, tādējādi, ka tā nav pilnībā ietverta vienā un tajā pašā līgumā un līdz ar to neietilpst nedz jēdzienā "kredīta kopējās izmaksas patērētājam", nedz jēdzienā "GPL" Direktīvas 2008/48 izpratnē.

45 It īpaši saskaņā ar šī sprieduma 41. punktā atgādināto judikatūru iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai minēto papildpakalpojumu cenas neiekļaušana GPL patiesībā bija vērsta uz to, lai apietu aizliegumu, kas noteikts *ZPK* 19. panta 4. punktā, kurā ir paredzēts, ka šī likme nedrīkst pārsniegt pieckāršo likumisko nokavējuma procentu likmi BGN vai ārvalstu valūtā, kas noteikta ar Bulgārijas Republikas Ministru padomes rīkojumu.

46 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz pirmo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka izmaksas saistībā ar patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, kuri patērētājam, kurš šos pakalpojumus iegādājas, piešķir prioritāti viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēju atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, ietilpst jēdzienā "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" šīs tiesību normas izpratnē un līdz ar to jēdzienā "GPL" 3. panta i) punkta izpratnē, ja minēto pakalpojumu iegāde ir obligāts priekšnosacījums konkrētā kredīta saņemšanai vai ja šie pakalpojumi ir mehānisms, lai slēptu šī kredīta faktiskās izmaksas.

Par otro un trešo jautājumu

47 Vispirms jānorāda, ka, pat ja iesniedzējtiesa trešajā jautājumā atsaucas uz Direktīvas 2008/48 22. panta 4. punktu, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, kādu iesniegusi minētā tiesa, izriet, ka tās šaubas attiecas uz šīs direktīvas 23. pantu.

48 Turklāt, tā kā Tiesas kompetencē ir sniegt iesniedzējtiesai visus interpretācijas elementus, kas var būt noderīgi pamatlietas izspriešanai, no visas minētās tiesas iesniegtās informācijas, it īpaši no iesniedzējtiesas nolēmuma pamatojuma, izdalot tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā pamatlietas priekšmetu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 22. aprīlis, *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 50. punkts un tajā minētā judikatūra), uz trešo jautājumu ir jāatbild, ņemot vērā 23. pantu.

49 Tāpēc jāuzskata, ka ar otro un trešo jautājumu, kuri jāizvērtē kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts un 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj, ka gadījumā, ja patēriņa kredītlīgumā nav minēta GPL, iekļaujot visas šīs direktīvas 3. panta g) punktā paredzētās izmaksas, līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un maksājumiem, kā rezultātā tā atcelšana izraisa vienīgi to, ka attiecīgais patērētājs atmaksā aizdoto kapitālu.

50 Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, pirmkārt, jāatgādina, ka ar Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktu ir veikta pilnīga saskaņošana attiecībā uz kredītlīgumos obligāti iekļaujamo informāciju (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia*, C-42/15, EU:C:2016:842, 56. punkts). Šajā ziņā šīs direktīvas 10. panta 2. punkta g) apakšpunktā ir paredzēts, ka kredītlīgumā skaidri un lakoniski norāda GPL un kopējo summu, kas patērētājam jāmaksā, kuras aprēķinātas kredītlīguma noslēgšanas brīdī.

51 No Tiesas judikatūras izriet, ka GPL norādīšanai kredītlīgumā ir būtiska nozīme, it īpaši tiktāl, ciktāl tā ļauj patērētājam novērtēt savu saistību apjomu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia*, C-42/15, EU:C:2016:842, 67. un 70. punkts).

52 Otrkārt, no Direktīvas 2008/48 23. panta, lasot to kopā ar tās preambulas 47. apsvērumu, izriet, ka, lai gan sankciju, kas piemērojamas par valsts noteikumu, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, sistēmas izvēle paliek dalībvalstu ziņā, sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Tas nozīmē, ka minēto sankciju bargumam jāatbilst pārkāpumu, kas ar tām tiek sodīti, smagumam un it īpaši jānodrošina īsti preventīva ietekme, tajā pašā laikā ievērojot vispārējo samērīguma principu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia*, C-42/15, EU:C:2016:842, 61.–63. punkts un tajos minētā judikatūra).

53 Ņemot vērā būtisko nozīmi, kāda GPL norādīšanai šādā līgumā ir attiecībā uz patērētāju, Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesa pēc savas ierosmes var piemērot valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka šādas norādes neesamības sekas ir tādas, ka piešķirtais kredīts tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un izmaksām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 16. novembris, *Pohotovosť*, C-76/10, EU:C:2010:685, 77. punkts).

54 Tiesa ir arī nospriedusi, ka situācijā, kurā kredītlīgumā ir minēta aplēstā GPL un tās precīza summa ir jānorāda pēc kredīta piešķiršanas, šāda sankcija, saskaņā ar kuru kreditors zaudē tiesības uz procentiem un maksājumiem, ir jāuzskata par samērīgu Direktīvas 2008/48 23. panta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 9. novembris, *Home Credit Slovakia*, C-42/15, EU:C:2016:842, 18. un 69.–71. punkts).

55 Šajā gadījumā, ņemot vērā GPL norādīšanas patēriņa kredītlīgumā būtisko raksturu, lai patērētāji varētu uzzināt savas tiesības un pienākumus, kā arī prasību šīs likmes aprēķinā iekļaut visas Direktīvas 2008/48 3. panta g) punktā paredzētās izmaksas, jāuzskata, ka GPL norādīšana, kas precīzi neatspoguļo visas šīs izmaksas, atņem patērētājam iespēju noteikt savu saistību apjomu tādā pašā veidā kā tad, ja šī likme nebūtu norādīta. Tāpēc sankcija, kas izpaužas tādējādi, ka aizdevējs zaudē tiesības uz procentiem un maksājumiem gadījumā, ja ir norādīta GPL, kurā nav iekļautas visas minētās izmaksas, atspoguļo šāda pārkāpuma smagumu un tai ir preventīvs un samērīgs raksturs.

56 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro un trešo jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts un 23. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj, ka gadījumā, ja patēriņa kredītlīgumā nav minēta GPL, iekļaujot visas šīs direktīvas 3. panta g) punktā paredzētās izmaksas, līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un maksājumiem, kā rezultātā tā atcelšana izraisa vienīgi to, ka attiecīgais patērētājs atmaksā aizdoto kapitālu.

Par ceturto jautājumu

57 Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noteikumi par patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, ar kuriem patērētājam, kurš iegādājas šos pakalpojumus, tiek piešķirta prioritāte viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēja atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, ietilpst šī līguma galvenajā priekšmetā minētās tiesību normas izpratnē un tādējādi ir atbrīvoti no negodīguma novērtējuma.

58 Vispirms jānorāda, ka, lai gan saskaņā ar šī jautājuma formulējumu pamatlietā aplūkotie papildpakalpojumi bija paredzēti attiecīgā kredītlīguma papildu līgumā, šāda norāde skaidri neizriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tomēr, tā kā noteikumi par šiem pakalpojumiem ir cieši saistīti ar šo līgumu, tie nevar pastāvēt autonomi līguma neesamības gadījumā un ar minētajiem pakalpojumiem saistītās izmaksas ir iekļautas aizdevuma atmaksas plānā. Tāpēc šie noteikumi ir jāanalizē minētā līguma kontekstā un saistībā ar tā priekšmetu neatkarīgi no tā, vai tie ir ietverti pašā līgumā vai tā papildu līgumā.

59 Šajā ziņā jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ir noteikts izņēmums no negodīgu noteikumu pārbaudes pēc būtības mehānisma, kas paredzēts ar šo direktīvu ieviestās patērētāju tiesību aizsardzības sistēmas ietvaros, un ka tāpēc šī tiesību norma ir jāinterpretē šauri (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 34. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

60 Saistībā ar līguma noteikumu kategoriju, kas ietilpst jēdzienā "līguma galvenais priekšmets" minētās tiesību normas izpratnē, Tiesa ir nospriedusi, ka šie noteikumi jāsaprot kā tādi, kuros ir noteikti šī līguma pamatpakalpojumi un kuri kā tādi to raksturo. Turpretī noteikumiem, kuriem ir papildinošs raksturs attiecībā pret noteikumiem, kas definē līgumisko attiecību pašu būtību, šis jēdziens nevar būt piemērojams (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 35. un 36. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

61 Kredītlīguma pamatpakalpojumi ir pakalpojumi, saskaņā ar kuriem aizdevējs galvenokārt apņemas aizņēmēja rīcībā nodot noteiktu naudas summu, savukārt pēdējais minētais galvenokārt uzņemas atmaksāt šo summu, parasti ar procentiem, paredzētajos termiņos (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 16. marts, *Caixabank* (Komisijas maksa par aizdevuma piešķiršanu), C-565/21, EU:C:2023:212, 18. punkts un tajā minētā judikatūra).

62 Ņemot vērā pienākumu šauri interpretēt Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu, Tiesa ir nospriedusi, ka pienākums maksāt atlīdzību par pakalpojumiem, kas saistīti ar aizdevuma vai kredīta izpēti, piešķiršanu vai apstrādi, vai par citiem līdzīgiem pakalpojumiem, kuri raksturīgi aizdevēja darbībai, ko izraisījusi aizdevuma vai kredīta piešķiršana, nevar tikt uzskatīts par pienākumu, kas pieder pie šī sprieduma iepriekšējā punktā identificētajiem pamatpakalpojumiem, kuri izriet no kredītlīguma (spriedums, 2023. gada 16. marts, *Caixabank* (Komisijas maksa par aizdevuma piešķiršanu), C-565/21, EU:C:2023:212, 22. un 23. punkts).

63 Jāatgādina arī, ka tiesību normā paredzēto noteikumu negodīgums netiek vērtēts vienīgi tad, ja valsts kompetentā tiesa pēc katra atsevišķa gadījuma pārbaudes uzskata, ka pārdevējs vai piegādātājs tos ir formulējis vienkāršā, skaidri saprotamā valodā (spriedums, 2019. gada 5. jūnijs, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

64 Šajā gadījumā, runājot par noteikumu, kas attiecas uz izmaksām, kuras saistītas ar pamatlietā aplūkotajiem papildpakalpojumiem, kvalifikāciju, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka šie pakalpojumi attiecas uz prioritāti, kas piešķirta patērētājam, kurš tos iegādājas, viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī uz iespēju atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās summu.

65 Ņemot vērā šī sprieduma 61. un 62. punktā atgādināto judikatūru, tādējādi nešķiet, ka minētie pakalpojumi skar pašu konkrēto līgumisko attiecību būtību, proti, pirmkārt, to, ka aizdevējs nodod naudas summu, un, otrkārt, šīs summas atmaksu, parasti ar procentiem, atbilstoši paredzētajiem maksājumiem, bet tas tomēr ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

66 Turklāt, ja pēc pārbaudes, kas iesniedzējtiesai jāveic saistībā ar pirmo jautājumu, tā nonāktu pie secinājuma, ka izmaksas, kas saistītas ar pamatlietā aplūkotajiem papildpakalpojumiem, bija jāiekļauj "kredīta kopējās izmaksās patērētājam" Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkta izpratnē un līdz ar to GPL šī 3. panta i) punkta izpratnē, tas nenozīmē, ka noteikumi par šīm izmaksām automātiski ietilpst Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā paredzētajā izņēmumā.

67 Kā Tiesa nospriedusi 2015. gada 26. februāra sprieduma *Matei* (C-143/13, EU:C:2015:127) 47. punktā, jēdziena "galvenais priekšmets" precīzais tvērums Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē nevar tikt noteikts, izmantojot jēdzienu "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" Direktīvas 2008/48 3. panta g) punkta izpratnē. Tādējādi tas, ka dažāda veida maksājumi ir iekļauti patēriņa kredīta kopējās izmaksās, nav noteicošais faktors, lai konstatētu, ka šie maksājumi pieder pie konkrētā kredītlīguma pamatsaistībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. septembris, *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631, 69. punkts).

68 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka noteikumi par patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, ar kuriem patērētājam, kurš iegādājas šos pakalpojumus, tiek piešķirta prioritāte viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēja

atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, principā neietilpst šī līguma galvenajā priekšmetā minētās tiesību normas izpratnē un tādējādi nav atbrīvoti no negodīguma novērtējuma.

Par piekto jautājumu

69 Ar piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, lasot to kopā ar šīs direktīvas pielikuma 1. punkta o) apakšpunktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka patēriņa kredītlīguma noteikums, kas ļauj attiecīgajam patērētājam atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu, pat ja nav pārliecības, ka minētais patērētājs izmantos šo iespēju, ir negodīgs.

70 Direktīvas 93/13 pielikumā, uz kuru ir norāde šīs direktīvas 3. panta 3. punktā, ir ietverts indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, kurus var uzskatīt par negodīgiem, un starp tiem minētā pielikuma 1. punkta o) apakšpunktā ir ietverti noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir – piespiest patērētāju izpildīt visus tā pienākumus, ja pārdevējs vai piegādātājs neizpilda savējos.

71 No šī 1. punkta o) apakšpunkta formulējuma izriet, ka tas neattiecas uz kredītlīguma noteikumu, kas attiecīgajam patērētājam ļautu atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu, jo šādā noteikumā ir paredzēts iespējamais pienākums, kas pārdevējam vai piegādātājam principā ir jāizpilda, apmaiņā pret to saņemot maksu, kas atbilst lielākai elastībai, kāda piešķirta patērētājam šī līguma izpildē.

72 Tomēr tas nenozīmē, ka šādu noteikumu nevar uzskatīt par negodīgu Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē, ja tas nav ticis atsevišķi apspriests un ja, pretēji godprātības prasībai, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

73 Attiecībā uz jautājumu vai konkrēts līguma noteikums ir vai nav negodīgs, Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktā ir paredzēts, ka līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

74 Katrā ziņā jāatgādina, ka, izvērtējot līguma noteikuma iespējamo negodīgumu, iesniedzējtiesai jāpieņem lēmums par šī noteikuma klasifikāciju, ņemot vērā attiecīgās lietas apstākļus, un Tiesai, pamatojoties uz Direktīvas 93/13 noteikumiem, ir jānosaka kritēriji, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro, novērtējot līguma noteikumus atbilstoši šiem direktīvas noteikumiem (spriedums, 2020. gada 10. septembris, A (Sociālā mājokļa apakšīre), C-738/19, EU:C:2020:687, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

75 No tā izriet, ka šajā gadījumā iesniedzējtiesai jānosaka, vai noteikums, kas ļauj attiecīgajam patērētājam atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu, neatkarīgi no tā, vai šis patērētājs faktiski ir izmantojis šādus pakalpojumus, ir jāuzskata par negodīgu, ņemot vērā visus kredītlīguma noslēgšanas apstākļus.

76 Šajā ziņā gan šī noteikuma pārskatāmais raksturs, kā tas prasīts Direktīvas 93/13 5. pantā (šajā nozīmē skat. 2021. gada 10. jūnija spriedumu, *BNP Paribas Personal Finance*, C-609/19, EU:C:2021:469, 62. punkts un tajā minētā judikatūra), gan rīcības brīvība, kāda ir aizdevējam, pieprasot grozīt kredīta atmaksas plānu, ir kritēriji, kas jāievēro, izvērtējot minētā noteikuma negodīgumu un it īpaši iespējamo līgumisko nelīdzsvarotību, kas ar radīta.

77 Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējtiesai ir arī jālīdzsvaro to papildu izmaksu summa, kas radušās, iegādājoties attiecīgo pakalpojumu, un piešķirtā aizdevuma summa, ņemot vērā arī visus maksājumus, kas saistīti ar pamatlietā aplūkoto kredītlīgumu. Tiesa jau ir nospriedusi – ja kvantitatīvs ekonomisks vērtējums liecina par ievērojamu nelīdzsvarotību, to var konstatēt, nepārbaudot citus elementus. Kredītlīguma gadījumā šādu konstatējumu var izdarīt it īpaši tad, ja pakalpojumi, kas sniegti, pretim saņemot maksājumus bez procentiem, pamatoti neizriet no pakalpojumiem, kas sniegti saistībā ar šī līguma noslēgšanu vai pārvaldību, vai ja summas, kas jāsedz patērētājam saistībā ar izmaksām par aizdevuma piešķiršanu un pārvaldību, šķiet acīmredzami nesamērīgas ar aizdoto summu (spriedums, 2023. gada 23. novembris, *Provident Polska*, C-321/22, EU:C:2023:911, 47. punkts un tajā minētā judikatūra).

78 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz piekto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka patēriņa kredītlīguma noteikums, kas ļauj attiecīgajam patērētājam atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu, pat ja nav pārliecības, ka minētais patērētājs izmantos šo iespēju, ir negodīgs, it īpaši, ja šī cena ir acīmredzami nesamērīga ar piešķirtā aizdevuma summu.

Par sesto jautājumu

79 Ar sesto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, lasot tos efektivitātes principa gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas atļauj uzlikt patērētājam pienākumu segt daļu no tiesāšanās izdevumiem, ja pēc tam, kad konstatēta līguma noteikuma spēkā neesamība tā negodīguma dēļ, patērētāja prasība atmaksāt summas, kuras tas nepamatoti samaksājis saskaņā ar šo noteikumu, ir tikusi apmierināta tikai daļēji.

80 Iesniedzējtiesa it īpaši vēlas noskaidrot, vai interpretācija, kādu Tiesa sniegusi 2020. gada 16. jūlija sprieduma *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578) 99. punktā, ir piemērojama tikai tad, ja ir praktiski neiespējami vai pārmērīgi grūti noteikt tvērumu patērētāja tiesībām uz to summu atmaksu, kuras viņš ir samaksājis, pamatojoties uz noteikumu, kas atzīts par negodīgu, vai arī šī interpretācija ir piemērojama visās situācijās, kurās prasītāja prasība atmaksāt šīs summas tiek apmierināta tikai daļēji.

81 Minētā tiesa uzskata – ja tā pilnībā neapmierinātu *S.R.G.* prasību, vai nu nospriežot, ka pamatlietā aplūkotie noteikumi par papildpakalpojumiem ietilpst līguma galvenajā priekšmetā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, vai ka izmaksas, kas saistītas ar šiem pakalpojumiem, nav jāiekļauj GPL saskaņā ar Direktīvu 2008/48, vai arī ka prasība atņemt aizdevējam tiesības uz procentiem un maksājumiem ir jāapmierina tikai daļēji, tai būtu jālemj arī par tiesāšanās izdevumu sadali atbilstoši *GPK* 78. pantam.

82 Jāatgādina, ka tiesāšanās izdevumu sadale saistībā ar tiesvedību valsts tiesās ietilpst dalībvalstu procesuālās autonomijas jomā ar nosacījumu, ka tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi (spriedums, 2022. gada 22. septembris, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

83 Lai arī efektivitātes princips vispārīgi neliedz to, ka patērētājs sedz noteiktas tiesāšanās izmaksas, ja viņš ceļ prasību ar mērķi konstatēt līguma noteikuma negodīgumu (spriedums, 2022. gada 7. aprīlis, *Caixabank*, C-385/20, EU:C:2022:278, 51. punkts), tomēr ir arī jānorāda, ka ar Direktīvu 93/13 patērētājam ir piešķirtas tiesības vērsties tiesā, lai konstatētu līguma noteikuma negodīgumu un novērstu tā piemērošanu, un šo tiesību efektivitāte ir jāsaglabā. Tāpēc šādā procedūrā radušos tiesāšanās izdevumu sadales sistēma nedrīkst atturēt patērētāju no šo tiesību izmantošanas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 22. septembris, *Servicios prescriptor y medios de pagos EFC*, C-215/21, EU:C:2022:723, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

84 2020. gada 16. jūlija sprieduma *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578) 99. punktā Tiesa nosprieda, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes princips ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds tiesiskais regulējums, kas ļauj piespriest patērētājam segt daļu no procesuālajiem izdevumiem atbilstoši to nepamatoti samaksāto summu apmēram, kuras tam ir atmaksātas pēc līgumiska noteikuma spēkā neesamības tā negodīguma dēļ konstatēšanas, ņemot vērā, ka šāds regulējums rada būtisku šķērsli, kas var atturēt patērētāju īstenot ar Direktīvu 93/13 piešķirtās tiesības uz līgumisku noteikumu potenciāla negodīguma efektīvu pārbaudi tiesā.

85 Tiesāšanās izdevumu procesuālais režīms, kas aplūkots lietā, kurā pasludināts minētais spriedums, ļauj – kā izriet no tā 94. punkta –, nepiespriest pārdevējam vai patērētājam atlīdzināt visus tiesāšanās izdevumus, ja patērētāja celtā prasība par negodīga līguma noteikuma atzīšanu par spēkā neesošu ir pilnībā apmierināta, bet prasība atlīdzināt saskaņā ar šo noteikumu samaksātās summas ir apmierināta tikai daļēji.

86 No minētā sprieduma izrietošās judikatūras var secināt, ka situācijā, kurā prasījumi par līguma noteikuma atcelšanu tā negodīguma dēļ ir pilnībā atzīti, tas vien, ka, piemērojot šo noteikumu, samaksātās summas ir atmaksātas tikai daļēji, jo pastāv pretrunīga prakse, kas traucē patērētājam pareizi aprēķināt savu prasību atmaksāt šīs summas, neļauj piespriest viņam segt daļu no procesuālajiem izdevumiem atkarībā no nepamatoti samaksāto summu atmaksāšanas apmēra.

87 Tāpēc nevar izslēgt, ka patērētājam var nākties segt daļu no tiesāšanās izdevumiem, kas viņam radušies, ceļot prasību par līguma noteikuma negodīguma konstatēšanu gadījumā, ja pēc šī noteikuma atzīšanas par spēkā neesošu viņa prasība atmaksāt summas, ko viņš ir nepamatoti samaksājis saskaņā ar minēto noteikumu, ir pieņemta daļēji, it īpaši, ja šis patērētājs izmanto savas tiesības uz atmaksu negodprātīgi. Tomēr, ja pēc tam, kad prasība par spēkā neesamības atzīšanu ir apmierināta, prasība par atmaksu ir apmierināta tikai daļēji, pamatojoties uz to, ka minētajam patērētājam praktiski nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti noteikt savu tiesību uz šo summu atmaksu apjomu, procesuālā sistēma, saskaņā ar kuru šim patērētājam ir jāsedz daļa no tiesāšanās izdevumiem, kas saistīti ar šādu procesu, var viņu atturēt no to tiesību izmantošanas, kas viņam piešķirtas ar Direktīvu 93/13.

88 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz sesto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, lasot tos efektivitātes principa gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas atļauj uzlikt patērētājam pienākumu segt daļu no tiesāšanās izdevumiem, ja pēc tam, kad konstatēta līguma noteikuma spēkā neesamība tā negodīguma dēļ, patērētāja prasība atmaksāt summas, kuras tas nepamatoti samaksājis saskaņā ar šo noteikumu, ir tikusi apmierināta tikai daļēji, pamatojoties uz to, ka praktiski nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti noteikt tiesību uz šo summu atmaksu apjomu.

Par tiesāšanās izdevumiem

89 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (devītā palāta) nospriež:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK un 3. panta g) punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

izmaksas saistībā ar patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, kuri patērētājam, kurš šos pakalpojumus iegādājas, piešķir prioritāti viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēju atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, ietilpst jēdzienā "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" šīs tiesību normas izpratnē un līdz ar to jēdzienā "gada procentu likme" 3. panta i) punkta izpratnē, ja minēto pakalpojumu iegāde ir obligāts priekšnosacījums konkrētā kredīta saņemšanai vai ja šie pakalpojumi ir mehānisms, lai slēptu kredīta faktiskās izmaksas.

2) Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts un 23. pants

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tie pieļauj, ka gadījumā, ja patēriņa kredītlīgumā nav minēta gada procentu likme, iekļaujot visas šīs direktīvas 3. panta g) punktā paredzētās izmaksas, līgums tiek uzskatīts par atbrīvotu no procentiem un maksājumiem, kā rezultātā tā atcelšana izraisa vienīgi to, ka attiecīgais patērētājs atmaksā aizdoto kapitālu.

3) Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 4. panta 2. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

noteikumi par patēriņa kredītlīguma papildpakalpojumiem, ar kuriem patērētājam, kurš iegādājas šos pakalpojumus, tiek piešķirta prioritāte viņa kredīta pieteikuma izskatīšanā un aizņemtās summas izmaksāšanā, kā arī iespēja atlikt ikmēneša maksājumu atmaksu vai samazināt tās apmēru, principā neietilpst šī līguma galvenajā priekšmetā minētās tiesību normas izpratnē un tādējādi nav atbrīvoti no negodīguma novērtējuma.

4) Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

patēriņa kredītlīguma noteikums, kas ļauj attiecīgajam patērētājam atlikt vai pārrēķināt kredīta ikmēneša maksājumus, samaksājot papildu cenu, pat ja nav pārliecības, ka minētais patērētājs izmantos šo iespēju, ir negodīgs, it īpaši, ja šī cena ir acīmredzami nesamērīga ar piešķirtā aizdevuma summu.

5) Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, lasot tos efektivitātes principa gaismā,

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas atļauj uzlikt patērētājam pienākumu segt daļu no tiesāšanās izdevumiem, ja pēc tam, kad konstatēta līguma noteikuma spēkā neesamība tā negodīguma dēļ, patērētāja prasība atmaksāt summas, kuras tas nepamatoti samaksājis saskaņā ar šo noteikumu, ir tikusi apmierināta tikai daļēji, pamatojoties uz to, ka praktiski nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti noteikt tiesību uz šo summu atmaksu apjomu.

[Paraksti]